

УДК 355.233

В.О. Нерубацький, В.Г. Малюга, А.В. Власов

Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

ОЦІНКА БОЙОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ МІЖВИДОВИХ УГРУПОВАНЬ ВІЙСЬК

Розглядаються питання, пов'язані з розробкою науково-методичного апарату оцінки бойових можливостей міжвидових угруповань військ для рішення різнопланових бойових завдань у сучасних військових конфліктах. Сформульовано вимоги до показників бойових можливостей міжвидових угруповань військ і методів (методик) оцінки таких показників. Показано, що можливості спрощення методик оцінки бойових можливостей міжвидових угруповань військ до сукупності графоаналітичних моделей, як це було раніше, потребують окремих досліджень і, скоріш за все, будуть мати дуже обмежену область викори стання.

Ключові слова: бойові можливості, військові конфлікти, міжвидові угруповання військ.

Вступ

Постановка проблеми. За досвідом військових конфліктів останніх років можна зробити висновок, що операції (бойові дії) ведуться переважно об'єднаними міжвидовими угрупованнями військ. Ще з античних часів відомо, що ефективність бойових дій (бою) залежить від того, наскільки успішно в ньому об'єднані зусилля всіх родів військ. У сучасних умовах, об'єднання різнорідних сил для вирішення конкретних завдань збройного конфлікту ведучими державами завдяки інтенсивному розвитку інформаційних та організаційних технологій відбувається на якісно новому рівні.

У більшості пострадянських держав, у тому числі і Україні, у даному питанні існує значне відставання, як у технічному, так і у концептуальному аспекті. Це обмежує можливості по розробці науково обґрунтованих рекомендацій з формування організаційної структури й бойового складу об'єднаних міжвидових угруповань військ (сил), вибору форм і способів їхнього застосування в різних збройних конфліктах як найближчої, так і віддаленої перспективи.

Зокрема не розробленим є науково-методичний апарат оцінки бойових можливостей об'єднаних міжвидових угруповань військ.

Мета статті. На основі аналізу факторів, які обумовлюють відмінність призначення і бойового застосування міжвидових угруповань військ часів «холодної війни» і у сучасних умовах, сформулювати вимоги до показників бойових можливостей і методів (методик) оцінки таких показників.

Основна частина

Із досвіду минулих війн та конфліктів відомо, що тісна і безперервна взаємодія військ завжди мала велике значення в досягненні цілей збройної боротьби. Практично жодна операція не проводилася самостійно одним видом збройних сил (ЗС) або родом військ. При цьому, чим краще було організова-

но взаємодія військ на всіх рівнях управління, тим більше ефективною ставала збройна боротьба.

В процесі розвитку військового мистецтва взаємодія наповнювалася новим змістом, розширювалися її рамки і обсяг, зростала складність розв'язуваних питань (або "завдань, що вирішуються").

Західні військові теоретики вказують, що за довгі роки «холодної війни» структура та організація збройних сил передових у військовому відношенні держав світу досягли у своєму розвитку певного рівня досконалості (апогею) - стали чітко відповідати (з погляду функціональної ролі кожного виду ЗС) завданням можливих широкомасштабних воєнних дій переважно наземного характеру в Центральній Європі і морського - на Атлантиці (яка значною своєю частиною відноситься до зони відповідальності НАТО). На цей процес певний вплив зробив феномен незалежного розвитку кожного з видів національних ЗС, властивий в основному збройним силам західних держав [1].

Однак аналіз бойового досвіду військових конфліктів обмеженого масштабу, які відбувалися вже після завершення «холодної війни» [4] показав, що колишня організація ЗС вимагає істотних перетворень. Проблемою при таких перетвореннях є наявність неефективної системи управління міжвидовими угрупованнями військ, яке створюється на тимчасовій або постійній основі. Західні аналітики відзначають ряд причин існування визначеної проблеми [1]:

– недосконалість процедур управління, що склалися історично і будуються на принципі переваги внутрішньовидових ієрархічних ланок підпорядкування над міжвидовими, навіть у складі одного угруповання при єдиному органі управління;

– розходження в регламентуючих документах у видах ЗС;

– відсутність єдиних, стандартизованих і уніфікованих систем озброєння та військової техніки, у тому числі зв'язку, управління, розвідки і комп'ютерного забезпечення;

– особливості і розходження у методах і формах бойової і оперативної підготовки в кожному з видів ЗС і т.п.

Сьогодні можна стверджувати, що епоха широкомасштабних війн, основу яких становила концепція тотальної війни, вичерпала себе. Очікується, що військові конфлікти XXI століття будуть мати принципово інший, різноплановий характер [5]. Очевидно, що перехід до різнопланових збройних конфліктів має потребу в перебудові всієї системи цілей і завдань збройних сил, визначає нові вимоги до їхньої структури, організації, системи озброєння і військової техніки. У свою чергу, це повинно істотно вплинути на характер взаємодії між видами, як основними складовими ЗС з метою досягнення їхнього функціонування як єдиного цілого.

Порівняно швидкий перехід від домінуючої концепції тотальної (широкомасштабної) війни до широкого спектра концепцій обмежених військових конфліктів із симетричними і несиметричними силами привів до помітного відставання військової теорії від потреб практики, особливо у державах пострадянського простору. У результаті склалася ситуація, коли в накопиченому раніше військовою наукою сукупності теоретичних знань немає відповідей на ряд важливих питань теорії і практики створення та бойового застосування об'єднаних міжвидових угруповань військ [2].

На етапі підготовки та плануванні операції міжвидового угруповання військ командуючий (командир) проводить оцінювання обстановки, яке в свою чергу включає оцінювання своїх військ (сил) на підставі проведених кількісних оцінок їхніх бойових можливостей, що характеризують можливість виконання поставлених бойових завдань. Але методичний апарат, який дозволяє одержати подібні кількісні оцінки для міжвидових угруповань військ у вигляді працездатних методик і алгоритмів на цей час відсутній [3].

У розроблених раніше методиках оцінка бойових можливостей міжвидового угруповання проводилася переважно на підставі оцінки вогневих можливостей та представлялася сумою вогневих можливостей різних видів ЗС і родів військ (сил), виражених у порівнянних одиницях. Із цією метою було уведене поняття «єдиних розрахункових боєприпасів». Більшість видових методик були розроблені в 70-і, 80-і роки минулого століття і зводилися до послідовного обчислення показників бойових можливостей, які були отримані наближеними аналітичними методами. Показники бойових можливостей у даних методиках так чи інакше пов'язані із завданням збитків противнику з урахуванням досяжності та маневру засобами доставки і засобами вогневого ураження противника.

Подібне спрощення було в деякою мірі припус-

тимим в умовах широкомасштабної війни, спрямованої на знищення противника і стає малопридатним в умовах сучасних обмежених збройних конфліктів з різноманітними цілями.

В умовах сучасного обмеженого збройного конфлікту, показники бойових можливостей пов'язані з нанесенням противникові збитку не забезпечують адекватного опису цілей операції (бойових дій). В загальній постановці, часткові показники бойових можливостей повинні характеризувати виконання більш складних задач, пов'язаних з впливом на життєво важливі "центри" противника при мінімальних втратах своїх військ і небажаних побічних впливів на мирне населення і навколишнє середовище. Вплив може складатися, наприклад, у порушенні функціонування певних об'єктів противника, можливо без фізичного, а лише шляхом функціонального ураження, що вже саме по собі може зірвати прийняття або реалізацію противником рішення, яке може істотно вплинути на розвиток конфлікту. Досягнення більш складних і різноманітних цілей, вимагає і більш складної структури системи оцінки бойових можливостей. У структуру бойових можливостей міжвидового угруповання військ повинні включатися, наприклад, можливості розвідувально-інформаційного забезпечення, можливості сил, на озброєнні яких перебувають спеціальні системи озброєння, наприклад, функціонального або нелетального ураження і ін. В табл. 1 наведені основні характеристики міжвидових угруповань військ за періодами їх розвитку.

Таблиця 1

Основні характеристики міжвидових угруповань військ за періодами їх розвитку

Період	Основні характеристики міжвидових угруповань військ (МВУВ)			
	Характерний масштаб застосування МВУВ	Воєнно-теоретична база: створення МВУВ управління	Показники бойових можливостей МВУВ	Методи оцінки бойових можливостей МВУВ
1	2	3	4	5
70-80 роки XX століття	Континентальний ТВД	Оптимізація бойового складу, виходячи з цілей і задач застосування за призначенням. Теорія централізованого ієрархічного управління, організації взаємодії видів і родів військ на всіх рівнях управління	Досяжність; вогнева продуктивність; маневреність	Наближене ручне графоаналітичне математичне моделювання.

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
XXI століття	Обмежена операційна зона (район), окремі міста і т.д.	Забезпечення гнучкості та адаптивності у широкому спектрі загроз. Теорія адаптивного управління, самоорганізації	Інформаційне забезпечення; швидкість циклів управління; досяжність важливих центрів противника для високо-точного вогневого, функціонального, інформаційного ураження	Комплексне математичне моделювання з використанням інтелектуальних інформаційних технологій

Таким чином, оцінка бойових можливостей міжвидових угруповань військ на основі часткових методик оцінки бойових можливостей окремих військ (сил) не дозволяє виявити найбільш важливі системні ефекти, пов'язані із взаємним впливом різних військ (сил) на загальну ефективність їх сумісного застосування. Складність та висока динамічність зв'язків, які виникають між різними складовими угруповання в процесі ведення бойових дій не дозволяє спрощувати їх опис нижче допустимої межі. Для з'ясування цієї межі потрібно проведення глибоких наукових досліджень.

Крім того, розробка методів оцінки бойових можливостей міжвидових угруповань військ в сучасних військових конфліктах потребує проведення комплексного математичного моделювання з використанням новітніх інтелектуальних інформаційних технологій.

Висновки

Методики оцінки бойових можливостей міжвидових угруповань військ на початковому етапі розробки можуть бути сформовані за результатами проведення комп'ютерного моделювання з використанням комплексних математичних моделей та новітніх інтелектуальних інформаційних технологій. Використання таких моделей дозволить урахувати міжвидові зв'язки в різноманітних системах управління і самоуправління.

Можливості спрощення методик оцінки бойових можливостей міжвидових угруповань військ до сукупності графоаналітичних моделей, як це було раніше, потребують окремих досліджень і, скоріш за все, будуть мати дуже обмежену область використання.

Список літератури

1. Печуров С.Л. *Англо-саксонская модель управления в военной сфере: история и современность*. – М.: Научная книга, 2005. – 232 с.
2. Микрюков В.Ю. *Теория взаимодействия войск*. – М.: Вузовская книга, 2002. – 240 с.
3. Щербаков Е.С. *Метод количественной оценки эффективности взаимодействия участников воздушной операции* / Е.С. Щербаков, В.Г. Гончаров // *Военная мысль*. – 2009. – № 4. – С. 9-12.
4. Рябчук В.Д. *О роли и месте прогнозирования и предвидения в системе планирования операции и общевойскового боя* / В.Д. Рябчук, В.И. Ничипор // *Военная мысль*. – 2007. – № 10. – С. 61-64.
5. Кириченко С.О. *Тенденції розвитку збройної боротьби та форм і способів застосування угруповань військ* / С.О. Кириченко // *Наука і оборона*. – 2006. – № 4. – С. 12-15.

Надійшла до редколегії 4.09.2009

Рецензент: д-р військ. наук, проф. Г.А. Дробаха, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ОЦЕНКА БОЕВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ МЕЖВИДОВЫХ ГРУППИРОВОК ВОЙСК

В.О. Нерубацький, В.Г. Малюга, А.В. Власов

Рассматриваются вопросы, связанные с разработкой научно методического аппарата оценки боевых возможностей межвидовых группировок войск для решения разноплановых боевых задач в современных военных конфликтах. Сформулированы требования к показателям боевых возможностей межвидовых группировок войск и методов (методик) оценки таких показателей. Показано, что возможности упрощения методик оценки боевых возможностей межвидовых группировок войск к совокупности графоаналитических моделей, как это было раньше, нуждаются в отдельных исследованиях и, скорее всего, будут иметь очень ограниченную область использования.

Ключевые слова: боевые возможности, военные конфликты, межвидовые группировки войск.

ESTIMATION OF BATTLE POSSIBILITIES OF INTERSPECIFIC GROUPMENTS OF TROOPS

V.O. Nerybatskiy, V.G. Mal'uga, A.V. Vlasov

Questions, related to development scientifically of methodical vehicle of estimation of battle possibilities of interspecific groupments of troops for the decision of the heteroplane urgent tasks in modern soldiery conflicts, are examined. Sformulyuvano of requirement to the indexes of battle possibilities of interspecific groupments of troops and methods (methods) of estimation of such indexes. It is retined that possibilities of simplification of methods of estimation of battle possibilities of interspecific groupments of troops to the aggregate of graphanalitical models, as it was before, need separate researches and, probably, will have the very limited area of the use.

Keywords: battle possibilities, soldiery conflicts, interspecific groupments of troops.